

ละครนิเทศศาสตร์กับการพัฒนาความสามารถทางการแสดงของผู้เรียน

Drama for Communication and the Development of the Students' Performance

ณัฐพล ปัญญาโสภณ

บทคัดย่อ

วิชาละครสำหรับนิเทศศาสตร์ เป็นวิชาหนึ่งในคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถโดยการประยุกต์ใช้ความรู้ทางทฤษฎีมาผลิตละคร ผู้เรียนสื่อสารความคิดผ่านการแสดงและความสามารถทางการแสดงภายใต้คำแนะนำของผู้สอน บทความนี้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนและการนำความรู้มาใช้ในการผลิตและนำเสนอการแสดงละครเรื่องต่างๆ ตอนปลายภาคการศึกษา

ABSTRACT

Drama for Communication is a course in the School of Communication Arts, Bangkok University. The goal of the course is to improve the student's ability to apply theoretical knowledge in their production of play. Students convey their ideas through performance and demonstrate their performance capacity under the instructor's guidance. This article discusses the student's learning process in this class and their application of knowledge in producing and presenting plays at the end of the semester.

บทนำ

ละครนิเทศศาสตร์ ในบทความนี้หมายถึง ละครสำหรับนิเทศศาสตร์ หรือ Drama for Communication Arts ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งของภาควิชาศิลปการแสดงที่เปิดสอนให้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของทุกภาควิชาในคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนศึกษาทฤษฎีการละครเพื่อการศึกษาและสังเคราะห์การประยุกต์ใช้ละครและการแสดงศิลปะพื้นบ้านเป็นสื่อในงานด้านนิเทศศาสตร์ เช่น เพื่อการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังนั้นละครสำหรับนิเทศศาสตร์ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงละครของคณะนิเทศศาสตร์ที่จัดแสดงโดยนักศึกษาของคณะ ที่นำเสนอละครประจำปีภายในมหาวิทยาลัยและโรงละครภายนอกมหาวิทยาลัยที่ผ่านมาทุกปี เช่น *The Castle* (ความรัก ความตาย ความทรงจำ) (2551) ซากดอกท้อ (2545) (ละครนิเทศศาสตร์, <http://www.bu.ac.th/NewsandInform/bunews/>

2545/Jun22/busquare.html) เป็นต้น และละครสำหรับนิเทศศาสตร์ ก็ไม่ได้หมายถึงละครประจำปีของภาควิชาศิลปการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ที่กำกับการแสดงโดยคณาจารย์ของภาควิชา และไปนำเสนอทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น โดจิ้นผมจะจีรัง (2547) ระเบิดนิพนพาน (2550) และ เขียรพระยม (2552) เป็นต้น

ผู้เขียนได้สอนวิชาละครสำหรับนิเทศศาสตร์และจัดการแสดงครั้งแรกที่วัดเกิดการอุดม ต. คลองสาม อ.คลองหนึ่ง จ. ปทุมธานี เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2545 (นำเสนอเรื่อง “ขาม้าที่กระเช้าสามแยก” ร่วมกับดร.วรรณขวัญ พลจันทร์ หัวหน้าภาควิชาศิลปการแสดงคนปัจจุบัน) ตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ผู้เขียนรับผิดชอบสอนวิชานี้เพียงผู้เดียว และนำนักศึกษาไปเสนอการแสดงละครในโรงเรียนต่างๆ ในเขตจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดปทุมธานี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ชื่อโครงการละครพัฒนาชุมชน ผู้เรียนซึ่ง

เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของคณะนิเทศศาสตร์ทุกสาขาที่เรียนวิชานี้ ได้รู้จักการทำกิจกรรมละคร สร้างความรู้จักความสามัคคี นันทนาการ และบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับนักเรียนในโรงเรียนในทุกสถานที่ที่ทางคณะนำละครไปแสดง เช่น แจกทุนการศึกษาให้กับนักเรียนเรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ แจกของรางวัลเมื่อตอบคำถามหลังจากได้ชมละครว่าเข้าใจอย่างไร เช่น การสื่อสารเรื่องนักเรียนต้องแปรงฟันหลังจากรับประทานอาหารเสร็จ เป็นการสื่อสารเรื่องสุขภาพ เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนในโรงเรียนรู้จักสุขอนามัย รวมถึงผู้ชมอื่นๆ ที่เป็นผู้ปกครองและครูจะได้แนะนำนักเรียนและลูกหลานต่อไปด้วย เมื่อคณะละครไปแสดงละครเรื่อง “เด็กใหม่” ที่ จ. กาญจนบุรี เป็นเรื่องที่ยาวชวนสนใจเรียนและเล่นกีฬา เพื่อห่างไกลยาเสพติด คณะละครของคณะนิเทศศาสตร์ได้มอบเงินสร้างลานกีฬาต้านยาเสพติดด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 วิชาละครสำหรับนิเทศศาสตร์ ได้ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนและการนำเสนอการแสดงนอกสถานที่มาเป็นในห้องสตูดิโอของคณะนิเทศศาสตร์ เพื่อให้ นักศึกษาที่เรียนวิชานี้ และผู้ที่สนใจการแสดงเข้าชมได้ โดยวัตถุประสงค์ของวิชายังคงเดิม

ขั้นตอนการเรียนรู้

เนื่องจากการเรียนรู้ในหลายๆ วิชาเป็นศาสตร์ของการใช้ความคิดและจินตนาการ รายวิชานี้อยู่ในศาสตร์ของการละครที่จำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ด้วย ผู้สอนจึงสอนทฤษฎีให้ตรงตามวัตถุประสงค์ก่อน จากนั้นจึงให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ (Student as Center of Learning) คือ ได้ทดลองปฏิบัติจริงภายใต้การแนะนำจากผู้สอนตลอดทั้งภาคการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางการแสดงอย่างครบวงจร ผู้สอนมีขั้นตอนการเรียนการสอนดังนี้

1. **ร่วมทีมงาน** นักศึกษา 1 กลุ่มที่ลงทะเบียนเรียน มีทั้งหมด 80 คน ต่อกลุ่ม ผู้สอนรับผิดชอบสอน 2 กลุ่ม ต่อ 1 ภาคการศึกษา ผู้สอนให้นักศึกษาแบ่งเป็น 4 กลุ่ม และเลือกอยู่กลุ่มที่ตนเองสมัครใจเพื่อที่จะทำงานกันตลอดทั้งภาคการศึกษาได้อย่างราบรื่น โดยร่วมกันคิด ร่วมกันเขียนบทละคร รวมถึงฝึกการแสดง ก่อนที่จะนำเสนอปลายภาคการศึกษา

2. **ร่วมคิด** นักศึกษาได้รับโจทย์จากผู้สอน หลังจากที่ได้รับโจทย์แล้วผู้สอนได้สอนการเขียนบทก่อน เช่น ให้เขียนบทละคร ความยาวของการแสดงไม่เกิน 30 นาที เกี่ยวกับเรื่องความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความสะอาด เป็นต้น ให้มีการวางโครงเรื่อง แก่นของเรื่อง กลุ่มเป้าหมาย จุดประสงค์ในการสื่อสารความหมายแก่ผู้ชม รูปแบบในการนำเสนอ เช่น เป็นแนวสมจริง แนวแฟนตาซี เป็นต้น ขึ้นอยู่กับบทและการมองบทว่าจะนำมาปฏิบัติการแสดงได้จริงหรือไม่ นักศึกษาใช้เวลา 1 สัปดาห์ในการเขียนบทร่วมกันในกลุ่มของตนเอง และนำเสนอความคิดโดยรวมต่อผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนในสัปดาห์ถัดไป เพื่อที่จะได้ทราบว่านักศึกษาแต่ละกลุ่มไม่ได้เขียนเรื่องที่ซ้ำกัน และสามารถเอาบทไปเริ่มฝึกซ้อมการแสดงได้ แม้ว่าภาษาหรือรายละเอียดจะยังไม่ดีที่สุด แต่ก็จะมีการปรับหรือพัฒนาบทระหว่างการฝึกซ้อมการแสดง

3. **ร่วมปฏิบัติ** หลังจากทีบทได้รับการพิจารณาว่าเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ ให้ความรู้ ความบันเทิง และสามารถนำมาฝึกพัฒนาการแสดงของผู้เรียนได้ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มก็จะเริ่มฝึกซ้อม 1-2 ฉาก และนำเสนอการแสดงให้ทุกคนในชั้นเรียนได้ชม ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 4 หรือ 5 ของการเรียนการสอน ผู้สอนก็จะฝึกให้ผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มอื่นของวิชานี้ช่วยวิจารณ์การแสดงของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ปิดท้ายด้วยการวิจารณ์เพื่อแนะแนวทางพัฒนาการแสดง เช่น ทำอย่างไรให้น่าสนใจกว่าเดิม หรือทำอย่างไรให้การแสดงฉากนั้นโดดเด่นดีกว่าเดิม

4. **ร่วมแก้ปัญหา** ผู้เรียนจะปรึกษาอย่างสม่ำเสมอถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น มีนักศึกษาหนึ่งคนที่ต้องรับบทบาทเป็นตัวละครตัวหนึ่งและไม่เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับคำพูดที่มีความหมายแฝงของตัวละครนั้น ปัญหาเรื่องการขาดความรับผิดชอบของผู้แสดงบางคน ทีมงานไม่มาร่วมดูการฝึกซ้อม เป็นต้น ผู้สอนก็จะถามถึงปัญหาแต่ละปัญหา และแนะนำการแก้ปัญหาแต่ละเรื่องไป

การให้โจทย์ในการเขียนบทละคร

ละครสำหรับนิเทศศาสตร์เป็นการศึกษาทฤษฎีการละครเพื่อการศึกษาและสังคม และนำมาประยุกต์ใช้กับการแสดง ในช่วงปี พ.ศ. 2546 ผู้สอนได้ให้โจทย์แก่ผู้เรียนในเรื่องความรักชาติ ความภูมิใจในแผ่นดินเกิดของตน เพราะเป็นช่วงที่มีเรื่องการก่อการร้ายทางภาคใต้ค่อนข้างหนัก

นักศึกษาหลายกลุ่มได้มีการเขียนและพัฒนาบทอย่างหลากหลาย เช่น บทและการแสดงที่สอนให้คนรู้จักของแผ่นดินเกิด สอนให้ช่วยเหลือที่ผู้ประสบปัญหาต่างๆ แม้กระทั่งเรื่องภัยธรรมชาติ

ปัจจุบันผู้สอนได้หยิบยกปัญหาต่างๆ จากสื่อต่างๆ มาเป็นตัวอย่างและเป็นโจทย์ให้ลองเขียนบท เช่น เรื่องยาเสพติดในหมู่เยาวชน เรื่องปัญหาเศรษฐกิจ ความฟุ่มเฟือย การขัดแย้งกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมกับห้างไกลศาสนา การขาดความสามัคคีที่ดีของคนในครอบครัว ในปีการศึกษา 2551 โจทย์ของผู้สอน คือ เรื่องคุณธรรม 8 ประการที่คนไทยควรมี คือ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ (วิจัยตันศิริ, 2549) ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอยากจะลองคิดบทที่เกี่ยวกับความสามัคคี ความสะอาดทางจิตใจ และความซื่อสัตย์ เพราะเป็นปัญหาหนักของประเทศไทยในปีที่ผ่านมา ผู้สอนจึงให้เสรีภาพในการนำความคิดเรื่องคุณธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์เขียนบทละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) และเพื่อการศึกษาด้วยความคิดของผู้เรียนเอง เมื่อได้ประเด็นเรื่องความสะอาดหรือความบริสุทธิ์ทางจิตใจ ความซื่อสัตย์และความสามัคคีมา ผู้เรียนทั้งหมด 8 กลุ่ม ก็ช่วยกันคิดโครงเรื่องของกลุ่มตนเอง ในบทความนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างบทละคร 2 เรื่องที่จะกล่าวต่อไป ซึ่งผู้เรียนเขียนขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามัคคีและความสะอาดทางจิตใจเป็นแกนหลักในการนำเสนอ

การพัฒนาบท

การเขียนบทละครใหม่ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนบทที่คิดขึ้นใหม่โดยไม่ได้ลอกเลียนแบบใครมา อย่างที่ ดารกา วงศ์ศิริ (2552) นักเขียนบทละครเวทีได้กล่าวว่า “การเขียนบทละครเวทีนั้น ไม่ใช่เรื่องยาก แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนกัน เพราะการเขียนบทเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่นักเขียนต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ” (<http://www.performance.artsmu.com/per2.html>) ผู้สอนจึงให้ผู้เรียนระดมความคิด และให้มีผู้นำในกลุ่มด้วย เพื่อให้ได้บทละครที่มีคุณค่าทางปัญญา การเรียนรู้ และผลของการแสดงที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่เวลา 3 เดือนของการเรียนรู้จะทำได้ โดยไม่ต้องกลัวว่าจะผิด เพราะผู้สอนจะช่วยดูบทให้มีชื่อเรื่อง แก่นของเรื่อง ความคิด สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนจะนำมาแสดง โดยให้บทมีความกระชับ

น่าสนใจ น่าติดตาม รวมถึงองค์ประกอบทางด้านการแสดง เช่น แสง สี เสียง ที่สามารถใส่ได้โดยเพิ่มการแสดงให้ดูมีพลังทางการสื่อสารมากขึ้น

ตัวอย่างบทละครของผู้เรียนที่นำเสนอเรื่องความสามัคคี

เรื่อง	เกาะป่วนก๊วนทรธา
แก่นของเรื่อง	การทะเลาะเบาะแว้งโดยไม่ฟังความคิดเห็น เห็นผู้อื่น ทำให้ปัญหาส่วนรวมแย่ลงกว่าเดิม ถ้าทุกคนหันมาประนีประนอมและสามัคคีกัน อุปสรรคต่างๆ ก็จะผ่านพ้นไปได้ด้วยดี
วัตถุประสงค์	ต้องการให้ผู้ชมตระหนักว่าคนบางคนในสังคมปัจจุบันขาดความสามัคคีและกระตุ้นให้คนหันมาช่วยเหลือกันในเรื่องปัญหาส่วนรวมก่อนเพื่อความอยู่รอดของสังคมผ่านคำพูดและการกระทำของแต่ละคน
สไตล์การนำเสนอ	การแสดงแนวสมจริงและแฟนตาซี

เรื่องย่อ

ณ เกาะร้างแห่งหนึ่ง คนกลุ่มหนึ่งมาติดเกาะอยู่ด้วยกัน เนื่องจากเรือแตกเพราะพายุกลางมหาสมุทร วิน วิสวกรหนุ่มไฟแรง นุ้ย พยาบาลสาว ลีน่า จง ไฮโซผู้ถือตัว บรรเจิดกรรมกรคนชื้อ ชันนี่ สาวประเภทสอง และลุงคง หมออุใต้ต้นมะขาม ทั้ง 6 คนเผชิญชะตากรรมร่วมกันบนเกาะร้างแห่งนี้

ทุกคนถูกคลื่นซัดมาเกาะชายฝั่งบนเกาะร้างซึ่งปราศจากสิ่งปลูกสร้างใดๆ เสียงโวยวายของลีน่า จงดังขึ้นด้วยอาการที่ไม่พอใจและคำทอบรรเจิดที่ลอยมาไกลๆ ทุกคนตกใจกับสภาพที่ต้องมาติดเกาะ จึงโวยวายใส่กันเพราะแต่ละคนอยากกลับบ้าน มีแต่บรรเจิดเท่านั้นที่ไปเก็บผลไม้มาให้ทุกคนกินประทังความหิว เมื่อตั้งสติได้ต่างก็คุยกันเพื่อหาวิธีการกลับบ้าน ลุงคงบอกว่า “จากการที่ข้าทำนายไว้ดวงของเราคงไม่รอด” ทุกคนต่างกลัวและพยายามเสนอวิธีต่างๆ เพื่อหาทางรอด วินเสนอว่าต้องช่วยกันสร้างเรือแต่ก็คิดว่าการสร้างเรือต้องใช้เวลานาน จึงคิดสร้างแพแทน ลุงคงบอกว่าทุกคนต้องช่วยกันทำมันขึ้นมา ลีน่า จงพูดเสริมแถมติดตลกว่า “ใครพาเด็ยนกลับ ไปเป็นผู้ว่ากทม. ได้ฉันจะให้รางวัลตอบแทนอย่างงามเลย” นุ้ยเลยพูด

ขึ้นมาว่า “ตอนนี้เงินทองอะไรก็ไม่สำคัญแล้ว ชีวิตของทุกคนมีค่ากว่าเงิน”

ระหว่างที่ลีน่า จง กับนุ้ยเถียงกันอยู่นั้น พวกคนป่าแอบซุ่มดูอยู่ วิน บรรเจิดไปหาไม้มาทำแพ แต่ละคนแบ่งหน้าที่ ทุกคนต่างช่วยกัน ลีน่า จง แอบมองอยู่ห่างๆ ต่อมาลีน่า ป่วยเป็นไข้ป่า นุ้ยเห็นว่าลีน่าอาการน่าเป็นห่วง เธอจึงพยายามที่จะช่วยลีน่าให้หายจากอาการไข้ป่า แต่ล้มเหลวของเธอหายไปตอนเรือแตก เธอจึงเข้าไปในป่าไปเพื่อหาสมุนไพรมารักษาลีน่า เธอรักษาลีน่าแต่อาการของลีน่าก็ยังไม่ดีขึ้น นุ้ยจึงตัดสินใจเข้าไปหาสมุนไพรอีกครั้ง นุ้ยพยายามไปหาสมุนไพรมาเพิ่มเรื่อยๆ ในที่สุดนุ้ยถูกคนป่าจับตัวไป ลีน่าอาการดีขึ้น และเมื่อเธอทราบว่านุ้ยเป็นคนดูแลเธอจนหาย เธอจึงซึ้งและเข้าใจถึงคำว่ามิตรภาพ ทันใดนั้นทุกคน

ก็ต้องตกใจกับเสียงร้องของชนที่วิ่งมาบอกว่าเห็นนุ้ยถูกคนป่าจับตัวไป เมื่อพบนุ้ย ทุกคนพยายามพูดกับคนป่าแต่ก็ไม่รู้เรื่อง คนป่าเห็นแหวนเพชรที่นิ้วของลีน่า จง แหวนที่เธอรักมาก คนป่าอยากได้เพราะเห็นเป็นแก้วที่สวยงามและเหมือนเป็นของจากเทวดา ลีน่า จง ตัดใจมอบแหวนให้คนป่า เพราะเห็นกับน้ำใจที่นุ้ยช่วยเธอจากการเจ็บป่วย หลังจากนั้นทุกคนก็ช่วยกันสร้างแพขึ้นมาจนเสร็จในเวลาอันรวดเร็ว บรรเจิดพูดว่า “นี่แหละผลของความสามัคคีที่เราทุกคนช่วยกัน” ทั้งหมดได้เรียนรู้เรื่องมิตรภาพและความสามัคคีคือพลัง แพพาทุกคนกลับมาฝั่งอย่างปลอดภัย (บทประพันธ์ โดย ศศิญา คুমใหม่ นักศึกษาที่เรียนวิชา ศส. 308 ละครสำหรับนิเทศศาสตร์)

ภาพจากละครเรื่อง “เกาะป่วนกัวันธรรมดา”

ตัวอย่างบทละครของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับความสะอาดทางจิตใจ

เรื่อง	ดวงใจพิสุทธิ์
แก่นของเรื่อง	การวัดคุณค่าของมนุษย์อยู่ที่ความสะอาดและบริสุทธิ์ของจิตใจมากกว่ารูปลักษณ์ภายนอก
วัตถุประสงค์	ต้องการให้ผู้ชมตระหนักถึงการคิดและทำสิ่งดีๆ การคิดอกุศลมีจิตใจไม่บริสุทธิ์ทำร้ายผู้อื่นมีผลร้ายแก่ตนเอง
สไตล์การนำเสนอ	ละครเวที การแสดงแนวสมจริง

เรื่องย่อ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคาเฟ่แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ บุญยิ่ง สมิททอง หนุ่มชนบท เข้ามาตามหาความจริงจากเหตุการณ์ที่ทำให้จันทร์เพ็ญ แม่ของตนเสียชีวิตที่คาเฟ่ของเจ๊แววดาว การแสดตัวของบุญยิ่งเข้ามาสมัครเป็นนักร้องประจำที่คาเฟ่แห่งนี้ ทำให้บุญยิ่งพบกับมยุรีและทศพล นักร้องหน้าตาดี ดาวเด่นประจำคาเฟ่ บุญยิ่งกลายเป็นนักร้องที่ได้รับความนิยม

และความสนใจจากแขกในร้านด้วยเสียงปรบมือที่มีให้เขาตลอดทุกคืนด้วยลีลาการร้องและน้ำเสียงดี ทำให้เจ๊แววดาวเริ่มเห็นแววของบุญยิ่งที่จะเป็นตัวเรียกลูกค้าให้กับคาเฟ่

จากการที่บุญยิ่งกลายเป็นนักร้องเบอร์หนึ่งประจำคาเฟ่ ทำให้มยุรีเกิดความริษยาบุญยิ่งที่เข้ามาแย่งตำแหน่งนักร้องยอดนิยมของเธอ เมื่อบุญยิ่งได้ร้องเพลงไปสักกระยะหนึ่ง ได้มีเหตุการณ์หลายอย่างทำให้บุญยิ่ง คิดว่ามยุรีเป็นมาตุจฉาที่ฆ่าแม่ตน เพราะความอิจฉาริษยาของมยุรี บุญยิ่งแอบได้ยินเรื่องความสัมพันธ์คู่สาวของทศพลกับมยุรี ทศพลเพื่อขณะที่เมาปลุกปล้ำมยุรี โดยคิดว่ามยุรีคือจันทร์เพ็ญ หญิงที่เขารัก ทศพลร้องไห้ขณะรำพึงรำพันว่าเขาเป็นคนไล่ปล้ำจันทร์เพ็ญทำให้จันทร์เพ็ญวิ่งหนีออกไปนอกคาเฟ่และโดนรถชนตาย ลูกศิษย์ คนทำความสะอาดคาเฟ่เป็นพยานที่เห็นเหตุการณ์ในคืนวันเกิดเหตุ ออกมาแฉพฤติกรรมของทศพลให้ทุกคนทราบ ตำรวจจึงจับกุมทศพล (บทประพันธ์ โดย ทนงศักดิ์ ผดุงเดช นักศึกษาที่เรียนวิชา ศส. 308 ละครสำหรับนิเทศศาสตร์)

ภาพจากละครเรื่อง “ดวงใจพิสุทธิ์”

นอกจากโครงเรื่องย่อแล้ว ผู้เขียนบทได้เขียนบทสนทนาของฉากแรกจนถึงฉากสุดท้าย รวมถึงบรรยายการกระทำของตัวละคร ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 ของการเรียน ผู้เรียนใช้แนวทางที่ได้จากตำราการแสดงของผู้สอน คือ ผู้เรียนได้มีการอ่านบท (First Reading) เพื่อกระตุ้นสถานะสร้างสรรค์ของนักแสดง ให้เรียนรู้การวิเคราะห์ตัวละคร ลักษณะนิสัยใจคอ พื้นฐานทางสังคมและครอบครัว ความต้องการของตัวละคร เป็นต้น เพื่อให้การฝึกซ้อมการแสดงเป็นรูปร่างชัดเจนขึ้น

การฝึกซ้อมการแสดงและปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกซ้อม

เมื่อมีบทละครแล้ว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มฝึกซ้อมการแสดงนอกชั้นเรียนกัน โดยมีหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มคอยรายงานปัญหาการฝึกซ้อมที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกซ้อมให้ผู้สอนทราบเป็นระยะ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนจดบันทึกปัญหาทางการแสดงที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกซ้อม ปัญหาใหญ่มีดังนี้

1. **ปัญหาเรื่องการออกเสียงและการนำหนักคำ** ผู้เรียนจำเป็นต้องเน้นประโยคที่ต้องการสื่อความหมายต่อผู้ชม และการแบ่งพยางค์ (Beat) หรือวรรคตอนให้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะกลายเป็นการพูดคำไปอย่างไม่มี ความหมาย และไม่เป็นธรรมชาติ เพราะบางคนพูดทุกคำพูดเหมือนอ่านบท ผู้สอน

จึงแนะนำผู้เรียนคนหนึ่งว่า ถ้าไม่สามารถพูดตามบทได้หมดทุกคำ ให้ลองพูดจากความเข้าใจที่บทจะสื่อ ผู้เรียนที่แสดงเป็นลุงจึงพูดออกมาได้ตามอารมณ์ว่า “คนที่หน้าตาดีไม่จำเป็นต้องเป็นคนดีเสมอไป เอ็งอย่ามองคนที่ภายนอก” จากการฝึกหลายสิบรอบ ผู้เรียนคนนี้ ได้พัฒนาความสามารถในการพูดทั้งอารมณ์และน้ำเสียงที่เข้าใจได้ดีขึ้น

2. **ปัญหาเรื่องการโปรเจกเสียง** เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแรกๆ ของการฝึกซ้อม เพราะผู้เรียนที่เรียนวิชานี้เป็นนักศึกษาวิชาโทศิลปะการแสดง ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถลงวิชาการแสดงได้ จึงได้มาฝึกพื้นฐานการแสดง รวมถึงฝึกเสียงในวิชาละครสำหรับนิเทศศาสตร์ เมื่อนำเสนอในชั้นเรียน ผู้สอนเห็นปัญหานี้เป็นปัญหาหลัก เพราะถ้าเสียงไม่มีพลังพอ ก็ไม่สามารถสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจได้ จึงได้แนะนำให้นักแสดงค่อยๆ ปลดปล่อยเสียงจนดังขึ้น ให้เสียงพุ่งไปยังนักแสดงอื่นที่ต้องการสื่อสารด้วย เพื่อให้คนดูทั้งห้องได้ยิน แม้ตัวนักแสดงจะอยู่ใกล้กันก็ตาม เสียงของนักแสดงก็ไม่ควรตกอยู่ข้างหน้าของตนเอง จากการสังเกตการนำเสนอของผู้เรียน ผู้เรียนที่เป็นผู้แสดงหลายคนสามารถพัฒนาการใช้เสียงได้ดีขึ้นเรื่อยๆ ผ่านการฝึกซ้อม

3. **ปัญหาเรื่องสมาธิ** บ่อยครั้งที่นำเสนอการแสดงในชั้นเรียนต่อผู้สอน ผู้เรียนที่เป็นผู้แสดงบางคนมีการหลุดยิ้ม เพราะผู้ชมหัวเราะสิ่งที่ผู้แสดงพูดหรือกระทำ บางคนลืมบท บางคนมองมาที่คนดู ข้อเสนอแนะของผู้สอนก็คือ ให้

ผู้เรียนอยู่ที่ความเป็นตัวละครและเข้ามาในฉากนั้นเพื่ออะไร ต้องการอะไรจากตัวละครอื่นๆ ที่อยู่ฉากนั้น ขึ้นได้ผล แต่ผู้เรียนก็ต้องฝึกซ้อมนอกชั้นเรียนบ่อยๆ เพื่อที่จะช่วยให้สมาธิดีขึ้น ตรงกับคำกล่าวของศาสตราจารย์ Anatoly Antohin (2002) มหาวิทยาลัยออสตาต้า แพร่เบ็งค์ ที่ว่าผู้เรียนจะต้องสำรวจและเข้าใจความต้องการอะไรอย่างแน่วแน่และมีสมาธิขณะทีแสดง

4. **ปัญหาเรื่องการเข้าถึงความเป็นตัวละคร** Paul Elsam (2006: 125) กล่าวถึงความเป็นตัวละครว่า “ถ้านักแสดงอยู่ในโลก และในเรื่องของตัวละครได้ นักแสดงก็จะสร้างแผนที่การเดินทางได้” นั่นหมายความว่านักแสดงจะเข้าใจบทบาทอย่างถูกต้องทิศทาง ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องนี้ของผู้เรียน คือการหาความเป็นตัวละครที่ไม่ใช่ตัวผู้เรียนเอง ข้อเสนอแนะคือลองเล่นดูและจินตนาการไปเรื่อยๆ รวมถึงลองไปดูตัวละครที่เป็นคนแก่ ถ้าต้องเล่นเป็นคนชราอายุ 60 ปี หรือ ผู้เรียนที่เป็นผู้หญิงที่ต้องแสดงเป็นสาวประเภทสอง ก็ต้องไปสัมผัสกับสาวประเภทสอง และสังเกตกิริยาอาการของคนเหล่านั้น และต้องมาปรับใช้ให้เข้ากับบทที่ตนเองแสดง เพราะคนชรา และสาวประเภทสองทุกคนไม่เหมือนกัน ปัญหาเริ่มหมดไปเมื่อผู้เรียน ได้สังเกต ศึกษาบท และฝึกซ้อมมากขึ้น เรื่องนี้จึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำทนายความสามารถของผู้เรียน

5. **ปัญหาเรื่องการเคลื่อนไหวและการปิดตัวเอง** เมื่อมีการแสดงในชั้นเรียน มีผู้เรียนที่เป็นนักแสดงหลายคนชอบหันหลังหรือหันข้างให้กับคนดูเสมอและเป็นอยู่อย่างนั้นนานๆ เหมือนเป็นการปิดตัวเอง นักแสดงที่ดีจำเป็นต้องรู้จักใช้พื้นที่เวทีและเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้ชมเห็นตนเอง แม้จะมีบทบาทการแสดงไม่มากก็ตาม ในสัปดาห์แรกๆ ของการแสดง ผู้ที่แสดงจำนวน 80% ของชั้นเรียนนี้หันหลังและหันข้างให้ผู้ชมมากเกินไป ทำให้ไม่เห็นหน้าและความรู้สึกของนักแสดงในบางครั้ง หลังจากที่ได้รับ การวิจารณ์จากผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการ การเคลื่อนไหวบนเวทีได้ดีขึ้นเมื่อนำเสนอการซ้อมใหญ่

ปัญหาทั้ง 5 ประการเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในวิชานี้ เป็นเรื่องที่น่าแปลกที่ไม่พบปัญหาเรื่องการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก จากการสอบถามผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนหลายคนอ่านบทเข้าใจและอยากแสดงแม้ว่าจะเป็นบทเล็กๆ สิ่งนี้เป็นข้อดีสำหรับผู้เรียนที่ไม่ต้องคำนึงถึงว่าตนเองจะต้องมีบทเด่นเสมอไป เพราะการเก็บเกี่ยวประสบการณ์การแสดง

นั้นควรเริ่มจากการแสดงได้ทุกบทที่เหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนเอง

ปัญหาที่ไม่เพียงปรารถนาสำหรับการทำงานละคร คือการขาดซ้อมของผู้เรียนหลายคน จนต้องเปลี่ยนตัวผู้แสดง ผู้เรียนบางคนมีปัญหาเรื่องวินัย ขาดความรับผิดชอบในการฝึกซ้อม เมื่อไม่สามารถแบ่งเวลาการทำงานได้ ก็จะทำให้การทำงานของผู้อื่นในกลุ่มล่าช้าไปด้วย หัวหน้ากลุ่มของแต่ละกลุ่มได้รายงานผู้สอน ผู้สอนจะตัดสินใจเปลี่ยนผู้เรียนที่ขาดการทำงานทันทีแม้มีการฝึกซ้อมไปแล้ว 2-3 ครั้ง เพื่อจะได้ไม่ให้งานนำเสนอการแสดงล่าช้าไป (จากการฝึกซ้อมการแสดงทั้งหมด รวมถึงการนำเสนอการแสดงจริง รวม 10 ครั้ง หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารเวลาของกลุ่มแต่ละกลุ่ม)

การพัฒนาความสามารถทางการแสดงของผู้เรียนที่ได้รับเลือกเป็นผู้แสดงและทีมงานเกิดขึ้นได้โดยแต่ละกลุ่มนำเสนอการแสดงในแต่ละสัปดาห์ในชั้นเรียน บางกลุ่มอาจเป็น 2 ฉากที่ต่อเนื่องกัน บางกลุ่มก็แสดงเพียง 1 ฉาก ขึ้นอยู่กับความพร้อมของกลุ่มและระยะเวลาที่มีในชั้นเรียน โดยทั่วไปทุกกลุ่มได้แสดงให้ผู้สอนชม และรับการประเมินต่างๆ ทุกครั้ง เช่น การแสดงแต่ละครั้งมีพัฒนาการหรือไม่ จะทำอะไรถ้าตัวผู้แสดงไม่สามารถพูด โดยสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจได้ ผู้แสดงมีความเชื่อเรื่องอารมณ์ และความเป็นตัวละครนั้นหรือไม่ ผู้แสดงมีการโปรเจกต์เสียงเพื่อให้ผู้ชมได้ยินหรือไม่ ผู้แสดงสามารถสื่อสารความหมายจากตัวละครนั้นได้หรือไม่ เป็นต้น

การสื่อสารความหมายต่อผู้ชม

องค์ประกอบต่อไปนี้จะทำให้ผู้ชมเข้าใจความหมายของละคร

เนื้อหาและบท เนื่องจากรายวิชาละครสำหรับนิเทศศาสตร์มีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อสารการประชาสัมพันธ์ ธรรมรงค์ เรื่องต่างๆ คือ การให้ความรู้การศึกษาแก่ผู้เรียนและผู้ชมด้วย การสื่อสารความหมายเนื้อหาจึงต้องชัดเจน มีเรื่องราวที่อยู่ในกรอบของแก่นที่วางไว้ ผู้เรียนจึงต้องคิดให้ฉากแต่ละฉากของการแสดงไม่ให้ออกนอกประเด็น เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจข้อมูลที่ผู้แสดงต้องการบอก บทที่ไม่กระชับ ฉากที่ไม่จำเป็นหรือไม่เป็นประโยชน์ ทั้งด้านความรู้และความบันเทิงต่อผู้ชมจะถูกตัดออกไป

ภาษาในบทละคร บทละครทุกเรื่องจะมีคำพูดที่ทำให้ผู้ชมต้องจุกจิกว่าทำไมตัวละครในเรื่องจึงพูดเช่นนั้น ผู้เรียนที่เป็นผู้แสดงต้องจินตนาการประโยคที่ตรงกับประเด็นที่จะสื่อให้ตรงกับเรื่องที่จะแสดง เช่น เซอร์ แนนนี่ และฟิงกี้สาวออฟฟิศสามคน ดูถูกทงก๊อน พนักงานที่เป็นขามมาจากชนบท

เซอร์ : โห...หน้าตาบ้านนอกจริงๆ ด้วยแก เชยมากเลยเนอะ

แนนนี่ : ไซ่ ลันเห็นด้วย

ฟิงกี้ : (ถามทงก๊อน) แล้วชื่ออะไร มาจากไหน

ทงก๊อน : ทงก๊อนครับ มาจากบุรีรัมย์

เซอร์ : ตายตาย บ้านนอกจึงเลยนะ

(ทั้งหมดหัวเราะทงก๊อนและเดินกลับ ไป)

(บทประพันธ์ เรื่อง เหตุเกิดที่โกดัง โดย ลินดา ฟุทธรพี-สิน และสรลัทภณ พวงจำปา)

ภาษาต้องใส่มุขของความเป็นจริงลงไปเพื่อให้เนื้อหาละครไม่หนักจนเกินไป ถ้าละครมีแต่เรื่องหนักๆ ทำให้ผู้ชมเบื่อและไม่อยากชมต่อไป ผู้สอนได้บอกตั้งแต่วันแรกของการเรียนว่าลองคิดดูว่าจะทำอะไรให้ละครน่าดูน่าชม ทำไมผู้ชมจึงต้องการดูละครเรื่องนั้น ดังนั้น การแสดงจำเป็นต้องมีหลายๆ องค์ประกอบนอกจากการกระทำของนักแสดงแล้ว Arvind Singhal และ Everett M. Rogers (1999) กล่าวว่า ความรู้จะมีประโยชน์ต่อผู้ชมได้ จำเป็นต้องผสมผสานความบันเทิงเข้าไปด้วย (Edutainment หรือ Entertainment-Education) ดังนั้น ภาษาในละครจึงจำเป็นต้องแทรกอารมณ์ของความสนุกเข้าไปด้วย เช่น

ฟิงกี้/แนนนี่/เซอร์ : หน้าตาเซยมากๆ เลยเนอะ รับไม่ได้ (หัวเราะ)

สมทรง : (พูดแทรกขึ้นมา ทำตาโต และเสียวปาก) แต่.....ฉันคิดว่าหุ่นเขาน่ากินดีนะ

(บทประพันธ์ เรื่อง เหตุเกิดที่โกดัง โดย ลินดา ฟุทธรพี-สิน และสรลัทภณ พวงจำปา)

การแสดง นอกจากการคิดเนื้อหาและบทแล้ว สมาชิกทุกคนในกลุ่มจำเป็นต้องช่วยกันคิดว่าจะให้ละครออกมาเป็นไปตามที่วางแผนไว้ด้วย เช่น ถ้าจะให้เป็นแนวสมจริง การแสดงก็ต้องออกมาเป็นแนวสมจริง การแสดงจะเป็น

ไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ตั้งไว้หรือไม่ จุดเด่นของเรื่องอยู่ที่ไหน การแสดงจะกระชับหรือไม่ จุดขัดแย้งจะคลี่คลายไปได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนต้องพัฒนาความสามารถทางการแสดงของตนเองอย่างมาก เพื่อให้การแสดงดำเนินไปอย่างน่าสนใจ ที่สำคัญผู้เรียนต้องคิดการกระทำบนเวทีให้ใหม่ๆ อยู่เสมอ แต่ต้องอยู่ในบริบทคำพูดเดิม เพื่อให้เห็นความสามารถด้านจินตนาการและพัฒนาการด้านการแสดงของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ทำให้ละครดูน่าสนใจ นอกเหนือจากการแสดงแล้ว องค์ประกอบอื่นๆ เช่น ฉากเพลง ดนตรี การเดิน แสง เสียง ก็สามารถทำให้ผู้ชมตื่นตาตื่นใจกับการชมการแสดงได้ แต่โดยหลักการแล้วสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสิ่งเสริมให้ละครสร้างสรรค์ส่งสารให้ความหมายเด่นชัดขึ้นอย่างทีศาสตราจารย์ ดร.มัทนี รัตนิม (2546: 48) กล่าวไว้ในเรื่องศิลปะการสร้างภาพให้ปรากฏบนเวทีว่า “ฉาก แสง สี เครื่องแต่งกาย แต่งหน้า เป็นองค์ประกอบสำคัญของละคร แต่ละส่วนมีบทบาทและหน้าที่ที่จะทำให้ละครสมบูรณ์แบบขึ้น และต้องสอดคล้องกับแนวของเรื่อง แนวการนำเสนอ (Style) แนวความคิดหลัก ลีลา และบรรยากาศในเรื่องอย่างมีเอกภาพประสานกลมกลืนกัน” ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นถึงความสามารถทางการแสดงและการทำงานของนักเรียน ดังนี้

ฉาก เป็นเรื่องที่มีหัวหน้าฝ่ายฉากทำหน้าที่ออกแบบและให้ทีมงานละครแต่ละเรื่องได้ช่วยกันทำออกมาให้เหมาะสมกับแนวละคร ฉากจะเหมือนจริงหรือรายละเอียดนั้นขึ้นอยู่กับจินตนาการของแต่ละกลุ่ม ที่สำคัญเพื่อให้ผู้ชมได้รู้การเคลื่อนไหวได้ในเรื่อง “ดวงใจพิสุทธิ์” ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้แสดงมีการใช้พื้นที่ปกติในคาเฟ่ และเวทีที่ยกระดับ มีบันไดก้าวขึ้นลงที่อยู่อีกด้านหนึ่งของคาเฟ่ เพื่อให้ผู้ชมเห็นว่าผู้แสดงที่เป็นนักร้องขึ้นเวทีร้องเพลงจริง

แสง ถ้าไม่มีแสงผู้ชมก็อาจจะไม่เห็นละครเลย นอกจากให้ความสว่างแล้ว แสงยังสร้างบรรยากาศ ลีลาของอารมณ์ให้เป็นและความรู้สึกด้วย ผู้เรียนที่เป็นทีมงานด้านจัดแสงควรเรียนรู้เกี่ยวกับหลักเบื้องต้นของการจัดแสง อุปกรณ์แสง และคุณสมบัติของอุปกรณ์แสงเพื่อความเหมาะสมที่จะใช้ในละคร ในเรื่อง “เกาะป่วนก๊วนหรรษา” เมื่อตัวละครลิซ่า จงลัมป่วยลง แสงที่ปรากฏบนฉากสีขาวด้านหลังเปลี่ยนเป็นสีฟ้าหม่นให้เห็นถึงความหดหู่หรือเศร้า ถ้าเป็นฉากในคาเฟ่ เรื่อง “ดวงใจพิสุทธิ์” แสงจะสลัว

แต่ก็ยังมองเห็นการแสดง โดยเฉพาะฉากร้องเพลงสนุก สนานก็จะไฟกระพริบให้สีสันเพิ่มขึ้นด้วย

เสียงประกอบ/ดนตรี/การร้องเพลง ช่วยให้ละครมี บรรยากาศและดูน่าสนใจยิ่งขึ้น ผู้เรียนที่เป็นผู้ออกแบบ เสียง (Sound Designer) คิดหาเสียงประกอบ ดนตรี หรือ เพลงให้สอดคล้องกับฉากแต่ละฉาก และแนวความคิดของ เรื่อง ตัวอย่างเช่น เสียงคลื่นซัดกระทบชายฝั่ง เมื่อตัวละคร รู้สึกตัวตื่นขึ้นมาในเรื่อง “เกาะปวนกัวันพรรษา” ให้ บรรยากาศว่าอยู่ริมทะเล หรือเรื่อง “บทสุดท้ายแห่งม่าน มายา” (บทประพันธ์โดย ศรีัญญา เสือโต นักศึกษาที่เรียน วิชา ศส. 308 ละครสำหรับนิเทศศาสตร์) ที่เกี่ยวข้องกับ สาวประเภทสอง (แสดงโดยผู้แสดงหญิงทั้งหมด) ที่ ผิดหวังความรัก ตัวละครชื่อ มิเชล ร้องเพลง “เพลง สุดท้าย” (คุณสุดา ชื่นบาน ร้องในภาพยนตร์เรื่อง “เพลง สุดท้าย” เมื่อ พ.ศ. 2528) ด้วยน้ำเสียงและลีลาการแสดง ของเธอเอง โดยไม่ได้ใช้ลิปซิงค์ ก่อนที่จะจบฉากด้วยการ ยิงชายคนรัก ผู้สอนเห็นว่าทำให้ผู้เรียนร้องเพลงจริงดีกว่า ลิปซิงค์เพราะผู้เรียนสามารถใช้ความสามารถทางการร้อง เพลง ลีลาการเคลื่อนไหวพร้อมไปกับการแสดงได้ หรือตัว ละครชื่อ บุญยิ่ง ในเรื่อง “ดวงใจพิสุทธิ์” ร้องเพลง “สมศรี 1992” (ของยิ่งยง ยอดบัวงาม) ได้เหมือนนักร้องลูกทุ่ง จริงๆ เนื้อเพลงลูกทุ่งไม่เพียงแต่สะท้อนภาพชีวิตจริงของ คน สังคม การเมือง เศรษฐกิจได้ดี แต่บุญยิ่งยังกระทบกระ เทียบตัวละครมูรีด้วย นอกจากนี้ทำให้เห็นว่าเยาวชนรุ่น ใหม่ว่านักเรียนวิชานี้เลือกเพลงเหล่านี้มาร้องเองให้เข้ากับเนื้อ เรื่อง และยังชอบเพลงลูกทุ่งรวมถึงอนุรักษ์ความเป็นไทย ด้วยเสน่ห์ของภาษาที่เรียบง่าย ทำนอง ดังที่ดาวประจำเมือง (นามแฝง) (2551) กล่าวว่า เพลงลูกทุ่งเข้าถึงใจคนฟังใน เวลาอันรวดเร็ว และลูกหลานไทยได้จับขานเพลงลูกทุ่งสืบ สานผ่านเสียงเพลง

การเต้น มักจะคู่ไปกับการร้องเพลงเพื่อให้ละครดู สนุกสนาน ผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนปัจจุบันมีความกล้า แสดงออกมาก และละครของผู้เรียนหลายกลุ่มชอบ นำเสนอการเต้นควบคู่ไปกับเพลงประกอบ หรือการร้อง เพลง จากประวัติที่ผู้เรียนส่งให้ผู้สอนในสัปดาห์ที่สองของ การเรียนวิชานี้ มีผู้เรียนหลายคนสามารถเต้นฮิปฮอป แจ๊ส หรือเขียนมาว่าเป็นนักเต้น (Dancer) จึงได้แนะนำว่า ผู้เรียนสามารถใช้ความสามารถเหล่านั้นควบคู่กับความคิด สร้างสรรค์นำเสนอละครได้ ในเรื่อง “ดวงใจพิสุทธิ์”

ตัวละครที่เป็นนักร้อง เช่น ทศพล และมูรี มีการร้องเพลง คู่ ได้นำเพลงหนุ่มบ่าว-สาวปาน ที่ขับร้อง โดยแอ๊ด คารา บาว และ ธนพร แวกประยูร มาขับร้องด้วยเสียงจริงของ ผู้เรียนและเต้นไปพร้อมแดนเซอร์ ด้วยท่าทางสนุกสนาน เข้ากับจังหวะเพลง เรียกเสียงปรบมือจากผู้ชมที่เรียนวิชานี้ ได้มากไม่แพ้การร้องการเต้นของนักร้องจริง แสดงให้เห็น ศักยภาพด้านการแสดงและการฝึกซ้อมมาดี Susan Schoon (2001) กล่าวว่า ละครและการเคลื่อนไหวที่สร้างสรรค์ ผู้เรียนเข้าใจสภาพแวดล้อม พัฒนาความรู้และสร้างสรรค์ การแสดงออกได้ (<http://www.questia.com/googleScholar.qst?docId=5002260500>) ดังนั้น การให้ผู้เรียนคิดสร้าง สรรค์การแสดงเอง ไม่ว่าจะใช้การเคลื่อนไหว การเต้นจึง ช่วยพัฒนาตนเองในด้านการแสดงและการแสดงออกได้ มากขึ้น

การซ้อมใหญ่

เมื่อมีการฝึกซ้อมการแสดงนอกห้องเรียนรวมถึงการ นำเสนอการแสดงในชั้นเรียนให้ผู้สอนวิจารณ์เพื่อพัฒนา การแสดงให้ดีขึ้นเป็นระยะเวลาถึง 7 สัปดาห์เต็มแล้ว สัปดาห์ที่ 13 จึงเป็นสัปดาห์ที่ผู้เรียนต้องซ้อมใหญ่ คือ ทุก กลุ่มต้องนำเสนอการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง เพื่อคุณภาพ รวมของการแสดงว่ายังมีอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ ทุกคนในทีมงานตั้งแต่ผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับเวที ฝ่าย อุปกรณ์ประกอบการแสดง ฝ่ายเสื้อผ้าและการแต่งหน้า ตลอดจนนักแสดงจะต้องบอกปัญหา เพื่อการแก้ไข ผู้สอน จะดูความพร้อมของทุกองค์ประกอบเพื่อแนะนำให้การ แสดงมีความสมบูรณ์ขึ้น และกำชับว่าทุกคนในทีมงาน แต่ละกลุ่มจะขาดไม่ได้ในวันนำเสนอการแสดงจริง ซึ่งผู้ สอนก็ได้บอกกฎเกณฑ์นี้ตั้งแต่วันแรกของการเรียน เพราะ ถ้าคนใดคนหนึ่งขาดไป การนำเสนอจริงก็อาจพลาดได้

การนำเสนอการแสดงจริง

การนำเสนอการแสดงจริงในสัปดาห์ที่ 14 ของการ เรียน เป็นการนำเสนอความพร้อมทางด้านการแสดงทุกๆ ด้าน โดยนำเสนอที่สตูดิโอ ก่อนการแสดง 1-2 วัน ผู้เรียน จะมาลองใช้พื้นที่เวทีที่แสดงจริง การจัดแสง การควบคุม เสียง การจัดฉาก เป็นต้น ในวันแสดงจริง กลุ่มที่นำเสนอ กลุ่มแรกมีเวลาเตรียมตัวประมาณ 1 ชั่วโมง ผู้สอนใช้เวลา กลุ่มละ 30 นาทีสำหรับการแสดง และให้กลุ่มต่อไปเปลี่ยน

และจัดฉากโดยใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที เนื่องจากผู้สอนให้ความสำคัญกับการแสดงและการสื่อความหมายมากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เพราะการแสดงเป็นวัตถุประสงค์สำคัญในการเผยแพร่ความรู้และการสร้างสรรค์ความคิดองค์ประกอบอื่นๆ คือสิ่งที่เสริมให้ละครน่าสนใจขึ้น โดยภาพรวมของการนำเสนอการแสดงของทุกกลุ่มไม่มีปัญหา เพราะมีการฝึกซ้อมมาพอสมควร ปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เช่น การลืมบท ผู้แสดงคนอื่นในเรื่องก็ช่วยดึงประเด็นกลับเข้าสู่เรื่องต่อไปได้

การประเมินความสามารถทางการแสดง

ผู้สอนประเมินความสามารถทางการแสดงโดยแบ่งเป็นฝ่ายนักแสดง และฝ่ายทีมงาน สำหรับฝ่ายนักแสดง ประเมินว่ามีพัฒนาการด้านการแสดงจากวันแรกจนถึงวันสุดท้ายหรือไม่ การแสดงนำเสนอเนื้อหาได้น่าสนใจต่อผู้ชมหรือไม่ การแสดงสื่อสารเนื้อหาและแก่นของเรื่องได้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ทั้งสามประเด็นนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทราบว่าผู้เรียนที่เป็นนักแสดงทำได้ดีหรือไม่ สิ่งที่น่าสนใจคือ นักแสดงมีความตั้งใจสูงและแสดงเต็มที่ เพราะเนื่องจากทุกคนคิดว่าการแสดงในชั้นเรียนนี้เป็นครั้งสุดท้ายที่จะแสดงก่อนจบการศึกษาและไม่มีโอกาสที่จะมาแสดงร่วมกันอีก

สำหรับฝ่ายทีมงาน เช่น ผู้ประกอบฉาก ผู้กำกับเวที ผู้ควบคุมเสียง ผู้ควบคุมแสง เป็นต้น ผู้สอนประเมินการทำงานว่ามีความผิดพลาดทางด้านเทคนิคในตอนฝึกซ้อมและในวันแสดงจริงมากไปหรือไม่ รวมถึงการอยู่ประจวบกับกลุ่มละครทั้งกลุ่มหลังจากฝึกซ้อมการแสดงทุกครั้ง บางกลุ่ม ฝ่ายทีมงานมีการพัฒนาเรื่องการใช้แสง และเสื้อผ้าที่น่าสนใจในละคร มีความตั้งใจให้ภาพที่ปรากฏบนเวทีดูเป็นศิลปะที่งดงามและยังช่วยเสริมการแสดงของเรื่องให้มีเอกลักษณ์ด้วย เช่น เรื่อง *What happens in Heaven?* ที่นำเสนอเรื่องราวของเทพต่างๆ ที่ทะเลาะกัน และทำให้มนุษย์เดือดร้อน ผู้ทำอุปกรณ์ประกอบการแสดงมีการใช้ผ้าแพรสีฟ้าหลายผืนขึงให้ตั้ง 2 ข้างเวที และโบกสะบัดให้เป็นคลื่นยักษ์ในฉากที่เทพพญานาคบันดาลให้ฝนตกและน้ำกำลังท่วมโลก ฉากนี้ ผู้ทำอุปกรณ์ประกอบการแสดงต้องการนำเสนอความคิดของตนเอง ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้การแสดงเสียไป แต่กลับทำให้เห็นภาพชัดเจนที่มนุษย์โลกต้องว่ายน้ำหนีเอาตัวรอด

การเข้าใจความหมายและผลของการเรียนรู้

เมื่อมีการประเมินการแสดงเสร็จสิ้นลง ผู้สอนได้สนทนากับผู้เรียนทุกกลุ่มเพื่อทราบถึงทัศนะของผู้เรียนถึงการเข้าใจความหมายของละครสำหรับนิเทศศาสตร์ การที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ สัมผัส เข้าใจความถูกต้องของการแสดงที่ต้องการจะสื่อสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปให้ผู้ชมรับรู้ การคิดสร้างสรรค์เรื่องหรือบท การค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการฝึกซ้อม การมีความสนใจอย่างจริงจังและจริงจังต่อการแสดง ทำการฝึกการแสดงเพื่อพัฒนาศักยภาพทางการแสดงของตนเองให้โน้มน้าวใจและสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ชม แสดงให้เห็นถึงผลของการเรียนรู้ว่าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชานี้ คุณภาพของผู้เรียนได้รับการพัฒนาผ่านแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย ขั้นตอน ทีมงาน ระดมความคิดกันให้ได้ผลที่ต้องการ มีการเรียนรู้ผ่านขั้นตอนการปฏิบัติจริง และมีการประเมินผลโดยผู้สอน เป็นการจัดระบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้นำไปพัฒนาได้อย่างถูกต้องเป็นรายบุคคล ผู้สอนได้ตรวจสอบและวัดความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับละครด้วยการถามในข้อสอบอีก 30% เป็นการประเมินความเข้าใจเพื่อตัดสินผลการเรียน ผู้สอนจะได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนเรื่องความหมายและการเรียนรู้ของละครต่อไป

บทสรุป

วิชาละครสำหรับนิเทศศาสตร์มีเป้าประสงค์ให้ผู้เรียนนำความรู้ด้านการละครเพื่อการศึกษาและสังคมมาสร้างสรรค์บทละคร สื่อสารข้อคิด ความหมายที่ผู้เรียนต้องการให้ผู้ชมตระหนักถึงปัญหาสังคม หรือรณรงค์เรื่องที่สำคัญต่อคนในชาติ เช่น คุณธรรมด้านความสามัคคี ความสะอาดของจิตใจคน เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นละครที่ไว้ทั้งความรู้และความบันเทิง ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์หลักของวิชานี้ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนตอบคำถามอยู่เสมอว่าผู้เรียนได้ตรวจสอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ การนำเสนอละครแต่ละฉากได้สื่อสารความคิดหลักอะไร ผู้ชมจะสนใจข้อคิด ความบันเทิงที่น่าสนใจในการแสดงเรื่องนั้นๆ ด้วยเหตุผลใด และที่สำคัญที่สุดคือ ละครนิเทศศาสตร์เป็นละครสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมการแสดง และประสบการณ์การเรียนรู้ ดังที่ Buesgen (1999) กล่าวว่า “Creative drama is dramatic activities which have the experience of the participants as the goal”

ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองหลายด้าน ตั้งแต่กระบวนการความคิด การพัฒนาบทการแสดง การฝึกการแสดง การเรียนรู้การทำงานกลุ่มให้สำเร็จ การมีมนุษยสัมพันธ์ ปัญหาและการแก้ปัญหาาร่วมกัน ความร่วมมือร่วมใจกันผลิตละครที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเองให้เป็นรูปเป็นร่างจนออกมาเป็นผลงานที่ตีหนึ่งเรื่อง ตลอดจนทำให้ผู้ชมเกิดการเรียนรู้ เข้าใจความหมายและความบันเทิงที่ปรากฏในละครทุกเรื่องที่คุณเรียนได้ปฏิบัติจริง

บรรณานุกรม

- ดาวประจำเมือง. เพลงลูกทุ่งไทย สายใยวัฒนธรรม ใน *สารรักษ์วัฒนธรรม*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2551.
- ดารกา วงศ์ศิริ. *การเขียนบทละครเวที*. <http://www.performance.artsmsu.freesevers.com/per2.html>
- ทองศักดิ์ ผดุงเดช. (2551). *ดวงใจพิสุทธิ์*. (บทละครใหม่). มัทนิ รัตนิ. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะการกำกับการแสดงละครเวที*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ละครนิเทศศาสตร์. *ปัญญาแควร์*. <http://www.bu.ac.th/News-andInform/bunews/2545/Jun22/busquare.html>
- วิชัย ต้นศิริ (2549). *อุดมการณ์ทางการศึกษา ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลินดา ฟุทร์พีสิน และ สราลักษณ์ พวงจำปา. (2551) *เหตุเกิดที่โกดัง*. (บทละครใหม่).
- ศรัณญา เสือโต. (2551). *บทสุดท้ายแห่งม่านมลาย*. (บทละครใหม่).
- ศศิญา คุมใหม่. (2551). *เกาะป่วนกัวันพรรษา*. (บทละครใหม่).
- Antohin, A. (2002). *Fundamentals of Acting*. <http://act.vtheatre.net/title.html>
- Buesgen, J. M. (1999). *Creative Drama*. <http://www.creativedrama.com/creative.htm>
- Eslam, P. (2006). *Acting Characters: 20 simple steps from rehearsal to performance*. London: A & C Black Publishers Limited.
- Schoon, S. (2001) *Using Dance Experience and Drama in the Classroom*. <http://www.questia.com/google Scholar.qst?docId=5002260500>
- Singhal, A & Rogers, E. M. (1999). *Entertainment-Education: A communication strategy for social change*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพล ปัญญาโสภณ สำเร็จการศึกษา Ph.D. in Interpersonal Communication มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยความร่วมมือจาก Ohio University, U.S.A. M.A. in Theatre, The City College of The City University of New York, U.S.A. และ อ.บ. (ภาษาญี่ปุ่น) เกียรตินิยมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ รับผิดชอบการสอนวิชาการเขียนบทวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ละครสำหรับนิเทศศาสตร์ การฝึกการแสดงขั้นพื้นฐาน การสื่อสารมวลชนระหว่างประเทศและ Leadership and Team Communication วิทยากรบรรยายพิเศษด้านการเขียนบทละครโทรทัศน์ ให้กับนักศึกษาปริญญาโท สาขาการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยากรบรรยายและสอนภาคปฏิบัติด้านการแสดง แก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ วิทยากรประเมินด้านการเขียนบทละครและสารคดี ในวิชาการฝึกปฏิบัติงานด้านนิเทศศาสตร์ แก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีผลงานทางวิชาการประเภทบทความ ได้แก่ 1. การฝึกการแสดง 2. The Cultural and Filmic Elements that contribute to the Popularity of the Thai Film *Nang Nak* 3. การสร้างความเป็นผู้นำในสถานศึกษา และ 4. ละครโทรทัศน์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยให้แข็งแกร่ง ประเภทตำรา ได้แก่ 1. การแสดง